

Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
Unsko - sanski kanton
OPĆINA KLJUČ
OPĆINSKI NAČELNIK
Služba za finansije i trezor

Bosnia and Herzegovina
Federation of Bosnia and Herzegovina
Una - Sana canton
MUNICIPALITY OF KLJUC
MAYOR OF MUNICIPALITY

DOKUMENT OKVIRNOG BUDŽETA OPĆINE KLJUČ
ZA PERIOD 2023. - 2025. GODINE

Ključ, juni 2022. godine

Adresa: OPĆINA KLJUČ, 79280 KLJUČ, ul. Branilaca BiH 78
Telefon: 00387(0)37 662-054,661-100, Fax: 661-104,
e-mail: opcina Kljuc.nacelnik@gmail.com

Na osnovu članova 16, 17 i 18. Zakona o budžetima u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, broj: 102/13, 9/14, 13/14, 8/15, 91/15, 102/15, 104/16, 5/18, 44/18, 11/19, 99/19 i 25/22), Općinski načelnik donosi

DOKUMENT OKVIRNOG BUDŽETA OPĆINE KLJUČ ZA PERIOD 2023.- 2025. GODINA

U skladu sa Zakonom o budžetima u Federaciji Bosne i Hercegovine (Službene novine Federacije BiH, broj: 102/13, 9/14, 13/14, 8/15, 91/15, 102/15, 104/16, 5/18, 44/18, 11/19, 99/19 i 25/22) pripremljen je Dokument okvirnog budžeta Općine Ključ za period 2023-2025. godina (DOB) koji sadrži makroekonomske projekcije i prognoze budžetskih sredstava i izdataka za naredne tri godine i predstavlja preliminarni Nacrt budžeta Općine Ključ za 2023. godinu sa početnim projekcijama budžeta za 2024. i 2025. godinu.

Moderni proces srednjoročnog planiranja budžeta je proces koji ima jasno definiran budžetski kalendar i raspodjelu odgovornosti, jasnu fiskalnu strategiju zasnovanu na raspoloživim resursima, raspodjelu ograničenih resursa na najvažnije ekonomske i socijalne prioritete, efikasnije i djelotvornije korištenje resursa, transparentnost i odgovornost politike, programa i procesa prilikom donošenja odluka, tokom ciklusa planiranja budžeta.

U skladu sa Zakonom o budžetima u Federaciji Bosne i Hercegovine pripremljen je dokument Smjernice i ciljevi fiskalne politike za period 2023.-2025. godine što ima za cilj projekciju prihoda i primitaka, rashoda i izdataka za pripremu budžeta fiskalne 2023. godine, a pri njihovoj izradi korištene su srednjoročne projekcije, godišnje procjene prihoda i primitaka, te rashoda i izdataka. Ovaj dokument treba da odražava uticaj svih aktuelnih procesa iz okruženja, sa aspekta mogućeg uticaja na fiskalni kapacitet općine Ključ, kao i da poboljša koordinaciju između Načelnika i potrošačkih jedinica, kao i drugih korisnika budžetskih sredstava, u 2023. godini. Pored navedenog Smjernice i ciljevi fiskalne politike općine Ključ za 2023. godinu definišu i početna budžetska ograničenja za korisnike budžeta. Smjernice su dokument koji određuje finansijsku stranu općine u godini za koju se donose, ali i za godine koje slijede.

Svrha smjernica je da ukaže na početne stavove za iduću godinu i budžetske prioritete u idućim godinama sa naglaskom da prijedlog budžeta može biti drugačiji, jer se mora uzeti u obzir niz faktora koji mogu uticati na određene situacije u razdoblju formulacije prijedloga budžeta. Smjernice imaju karakter preporuka za primjenu politika i strateških dokumenata prilikom planiranja budžeta i DOB-a, a cilj im je da osiguraju realan, sveobuhvatan i konsolidiran okvir planiranja rashoda i izdataka, čime se postiže provođenje sveukupnih aktivnosti u koncipiranju uravnoteženog okvira prihoda i primitaka, rashoda i izdataka.

Smjernice pokrivaju sljedeće ključne oblasti:

- projekcija prihoda i primitaka Budžeta općine,
- makroekonomske pozicije i pretpostavke,
- strateške ciljeve,
- potrošnja u budžetu i
- rizici

Služba za finansije i trezor općine Ključ, predlaže Općinskom načelniku da razmotri i usvoji Dokument okvirnog budžeta općine Ključ za period 2023.- 2025. godina kao osnov za pripremu, planiranje i izradu budžeta općine Ključ za fiskalnu 2023. godinu.

Strateški ciljevi ekonomske i fiskalne politike u Federaciji BiH

U Programu rada Vlade Federacije BiH za 2022. godinu su navedeni strateški ciljevi koje ista namjerava implementirati u tekućoj godini, a koji se odnose na ubrzan ekonomski razvoj, prosperitetan i inkluzivan društveni razvoj, resursno efikasan i održiv razvoj, transparentan, efikasan i odgovoran javni sektor. Navedeni ciljevi će biti realizirani sveobuhvatnim strukturnim reformama kojima će se održati makroekonomska stabilnost i pospješiti rast i konkurentnost.

Prioritetne reforme Vlade FBiH obuhvaćene su Programom ekonomskih reformi Federacije BiH za razdoblje 2022.-2024. godina, a odnose se na:

- upravljanje javnim finansijama koje ima za cilj poboljšati proces planiranja budžeta u Federaciji BiH što će omogućiti veći učinak utroška javnih sredstava, bolji nadzor nad istima, te transparentnost u upravljanju javnim finansijama;
- zelena tranzicija koja obuhvata prelazak ka zelenoj i kružnoj tranziciji i uspostavu ekonomskih instrumenata u oblasti okoliša i upravljanja posebnim kategorijama otpada;
- digitalna transformacija industrije, malih i srednjih poduzeća s ciljem jačanja konkurentnosti istih;
- poslovno okruženje i smanjenje neformalne ekonomije kroz restrukturiranje poreznog opterećenja i rasterećenja oporezivanja rada i smanjenja parafiskalnih opterećenja, stvaranje povoljnijeg poslovnog ambijenta za osnivanje i razvoj subjekata male privrede i podršku razvoju poduzetničke infrastrukture;
- istraživanje, razvoj i inovacije;
- reforme ekonomske integracije;
- reforme tržišta energije i transporta;
- unaprijeđenje konkurentnosti poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, te podrška razvoju poduzetništva u sektoru turizma i ugostiteljstva;
- unaprijeđenje povezanosti obrazovanja i tržišta rada i jačanje pristupa i kvaliteta obrazovanja;
- povećanje efikasnosti sistema tržišta rada kroz usklađivanje domaćeg zakonodavstva sa evropskim i institucionalno jačanje zavoda za zapošljavanje putem unaprijeđenja usluga korisnicima;
- unaprijeđenje sistema socijalne zaštite i inkluzija i
- jačanje upravljanja i finansijske održivosti zdravstvenog sistema u Federaciji BiH.

Među prioritetima je i saradnja s drugim nivoima vlasti u BiH, posebice u radu na euroatlanskim integracijama sa ciljem osiguranja dugoročno održivog i stabilnog sistema koji će Federaciju BiH učiniti konkurentnijom.

Osnovni makroekonomski pokazatelji

Kao posljedica stabilizacije epidemiloške situacije te rasta ekonomskih aktivnosti u svijetu, zemljama u okruženju i u samoj BiH, u 2021. godini je došlo do ekonomskog oporavka, kako na globalnom nivou tako i na nivou BiH, odnosno Federaciji BiH. Međutim, treba istaći da zabilježene relativno visoke stope ekonomskog rasta su u dobroj mjeri posljedica i niske osnovice (bazni efekt) iz prethodne 2020. godine koju je obilježila pandemijska kriza. Bosna i Hercegovina je, prema prvim procjenama bruto domaći proizvod, rashodovni pristup, za četiri kvartala 2021. godine, ostvarila realan BDP u visini od 35,9 milrd. KM, što je u apsolutnom iznosu u odnosu na 2019. god. više za 1,3 milrd. KM, a u odnosu na 2020. god., ista je zabilježila realan rast od 7,1%.

Ovakav realni rast potaknut je prije svega povoljnim kretanjima u međunarodnom ekonomskom okruženju, porastom vanjskotrgovinske robne razmjene u zemlji, a potom i jačanjem domaće tražnje kroz rast privatne potrošnje. Usljed povećanja broja zaposlenih praćenog realnim rastom plata, sa povećanjem novčanih doznaka iz inozemstva, došlo je do povećanja raspoloživog dohotka stanovništva. U 2021. godini zabilježen je rast cijena od 2% izazvanim poremećajima na tržištu nafte i naftnih derivata.

Ovakva situacija rezultirala je povećanjem cijena u gotovo svim oblastima, a posebno u oblasti prevoza, hrane i bezalkoholnih pića, te u oblasti alkoholnih pića i duhana dodatno postaknuta povećanjem akciza na cigarete i duhan.

Prema preliminarnim procjenama Federalnog zavoda za statistiku, za četiri kvartala 2021. godine u odnosu na prethodnu 2020. godinu realno je veći za visokih 7,9% zahvaljujući prije svega niskoj osnovici iz prethodne godine, kao i opravku ekonomije općenito. Gledano po područjima klasifikacije djelatnosti u odnosu na 2020 godinu, sve djelatnosti, osim poljoprivrede, šumarstva i ribolova, bilježe procjenjeni realan rast bruto dodane vrijednosti, a najveći rast od 19,2% ostvaren je u uslužnim djelatnostima (trgovini, prevozu, hotelijerstvu i ugostiteljstvu), te rast od 12,7% u najvažnijoj izvozno orjentisanoj prerađivačkoj industriji. U odnosu na pretkriznu 2019. godinu nominalni BDP veći za 1,8 milrd KM, a realni za 1,4 milrd KM (cijene prethodne godine), iz čega se zaključuje da je FBiH unatoč krizi izazvanoj pandemijom ostvarila izuzetno visok rast u protekloj godini.

Nakon što je i u 2019. i 2020. god. zabilježen pad, indeks obima industrijske proizvodnje u Federaciji BiH u periodu I-XII 2021. god. u odnosu na isti period prethodne godine bilježi rast od 10,1%. Rast je zabilježen kod svih glavnih industrijskih grupa, a najveći u proizvodnji kapitalnih dobara od 30%. Za isto promatrano razdoblje, prerađivačka industrija također bilježi rast od 13%, i to najviše u proizvodnji gotovih metalnih proizvoda, osim mašina i opreme, te proizvodnji motornih vozila, prikolica i poluprikolica.

Obim robne razmjene u Federaciji BiH se u prošloj godini povećao i na izvoznoj i na uvoznoj strani. Tako je u 2021. god. stopa rasta izvoza u odnosu na prethodnu godinu iznosila čak 39%, a uvoza 29% usljed niske osnovice iz prethodne godine, što je rezultiralo pokrivenošću uvoza izvozom od 63,3%.

Vanjskotrgovinska razmjena Federacije BiH u 2021. god. u odnosu na predkriznu 2019. god. također bilježi rast od 26% izvoza i 9% uvoza. Najveći udio u strukturi izvoza u 2021. god. čini električna energija, legure aluminija, te koks, a u strukturi uvoza dizel gorivo.

Makroekonomski okvir za period 2023.-2025. godina

Trend ekonomskog oporavka svjetske ekonomije, ekonomija u okruženju, pa i ekonomije BiH zabilježen u prethodnoj godini, prema posljednjim objavljenim projekcijama relevantnih međunarodnih institucija, bit će nastavljen i u 2022. godini, ali po nešto nižim stopama. Tako Svjetska banka u januaru i MMF u aprilu tekuće godine projiciraju rast svjetske ekonomije od 4,1% i 3,6% respektivno, te rast EU od 3,7% i 2,9%, dok se za 2023. god. projicira niži rast od 3,2% i 3,6% (svjetska ekonomija) i rast od 2,6% i 2,5% za zemlje EU. Međutim, očekivanim ekonomskim izgledima prijete ozbiljni negativni rizici – početak invazije u Ukrajini čije posljedice se već sad osjećaju kako u svijetu, tako i u našoj zemlji i njenom okruženju. Uprkos snažnom oporavku od pandemije, ekonomije države se sada suočavaju sa novim izazovima uzrokovanim ukrajinskom krizom, među kojima je rast cijena energije i hrane, visoka inflacija, usporavanje trgovinske razmjene. Eventualno širenje sukoba ili dugotrajan rat u Ukrajini, kao i nove sankcije Rusiji, mogli bi dodatno da otežaju svjetsku trgovinu i rezultiraju daljnim rastom cijena energenata i hrane. I pored navedenih rizika u Bosni i Hercegovini se u 2022. godini očekuje nastavak jačanja ekonomskog rasta po stopi od 2,1% potaknut rastom privatne potrošnje i investicija, dok se za period 2023.-2025. godine projicira realan rast po prosječnoj stopi od 3,2% po DEP projekcijama. Međunarodni monetarni fond projicira rast ekonomije Bosne i Hercegovine u 2022. godini od 2,4%, odnosno 2,3% za 2023. godinu, a Svjetska banka za period 2022.-2024. godina projicira rast od 2,7%, 3,1% i 3,5% respektivno.

U tabeli su prikazane projekcije odabranih makroekonomskih indikatora za radoblje 2022. – 2025. godina:

Naziv	2022	2023	2024	2025
Realni rast BDP u %	2,1	3,1	3	3,4
Inflacija mjerena indeksom potrošačkih cijena u %	6	1,8	1,7	1,5
Realni rast uvoza u %	6,1	4,1	4	4,6
Realni rast izvoza u %	10,6	6,9	6,2	6,1

Planirane reformske mjere bi u narednom periodu trebale rezultirati poboljšanjem poslovnog ambijenta što bi pozitivno utjecalo na rast investicija, zaposlenosti, te jačanje konkurentnosti industrijske proizvodnje, a uz jačanje privrednih aktivnosti glavnih trgovinskih partnera BiH, trebalo bi se odraziti na rast obima industrijske proizvodnje BiH u periodu 2022.-2025. god (rast od 4,8%, 6,1%, 5,8% i 6,3% respektivno). Pod pretpostavkom povoljnih dešavanja u eksternom okruženju praćen rastom izvozne tražnje, u 2022. god. se projicira nastavak rasta vanjskotrgovinske

razmjene u BiH, te se u ovoj godini očekuje realni rast uvoza po stopi od 6,1% i izvoza po stopi od 10,6%

U naredne tri godine se, pod pretpostavkom povećanja ekonomskih aktivnosti u svijetu i zemlji, te saniranja negativnih posljedica Corona krize kao i pozitivnih efekata provedbe reformskih mjera, očekuju više stope rasta izvoza u odnosu na uvoz, što bi trebalo rezultirati smanjenjem vanjskotrgovinskog deficita i povećanjem zastupljenosti izvoza i uvoza u BDP-u Bosne i Hercegovine. Zbog rasta svjetskih cijena izazvane rusko-ukrajinskim ratom, stope nominalnog rasta izvoza i uvoza su daleko veće od realnih stopa rasta.

Rastuće cijene energenata na svjetskom tržištu, cijene hrane kao i poremećaji u snadbijevanju rezultirali su većom inflacijom od očekivane. Rast cijena u 2022. godini će u prosjeku iznositi 3,9% u razvijenim ekonomijama, odnosno 5,9% u ekonomijama u razvoju, dok se pad istih očekuje naredne godine. Prema projekcijama MMF-a u januaru u BiH-i se u tekućoj godini očekuje rekordna inflacija od 6%, dok se u naredne tri godine očekuje značaj pad cijena i inflacija od 1,8%, 1,7% i 1,5% respektivno.

MMF je u aprilu povećao projekciju inflacije za 2022. godinu na 6,5% i za 2023. na 3,0%. Svjetska banka je objavila istu projekciju od 6,5% za 2022. godinu, te za period 2023- 2024. inflaciju od 2,3 i 0,5% respektivno.

Uz rast potražnje i bolji poslovni ambijent, posebno u oblasti industrije, trgovine i pojedinih uslužnih djelatnosti, na tržištu rada BiH se u narednom srednjoročnom periodu očekuju veće mogućnosti zapošljavanja, odnosno rast broja zaposlenih uz nastavak povećanja prosječnih neto plata, na što će, pored internih faktora, posebno uticati dešavanja u okruženju.

Projekcije makroekonomskih pokazatelja u Federaciji BiH

Nakon što je u 2020. godini koju je obilježila kriza uzrokovana pandemijom korona virusa, zabilježen realan pad BDP-a od 3,6%, 2021. godina je godina ekonomskog oporavka Federacije BiH u kojoj je ostvaren visok realan ekonomski rast od 7,9%. Za naredni period predviđa se oporavak po prosječnoj stopi od 3,3% koji će ovisiti prije svega od geopolitičke situacije, te od ekonomskih kretanja u našem okruženju kao i samoj BiH, odnosno Federaciji BiH. Prema posljednjim zvanično objavljenim podacima Federalnog zavoda za statistiku, Federacija BiH je za prva tri mjeseca tekuće godina zabilježila rast industrijske proizvodnje od 4,4% u odnosu na isto razdoblje prošle 2021. god. U navedenom razdoblju najveći rast je ostvaren u proizvodnji kapitalnih dobara. Pad se jedino bilježi u oblasti proizvodnje energije. Najvažnija izvozno orjentirana prerađivačka industrija u istom razdoblju bilježi rast od 11,7% i to najviše u proizvodnji gotovih metalnih proizvoda, osim mašina i opreme, te proizvodnji baznih metala.

U odnosu na prvi kvartal prethodne godine, u prvom kvartalu 2022. godine ostvareno je povećanje vanjskotrgovinske razmjene, i to izvoza za 41,3% i uvoza za 41,7%. U navedenom razdoblju tekuće godine, izvoz je prosječno rastao svaki mjesec za 4,1%, a uvoz za 5,5%. U mjesecu martu trgovinski deficit iznosi je 682,1 hilj/tis KM, a stepen pokrivenosti uvoza izvozom u istom mjesecu manji je za 1% u odnosu na prethodni mjesec i iznosi 61,2%. Najveće učešće u ukupnoj vanjskotrgovinskoj razmjeni Federacije BiH ima prerađivačka industrija.

U prva tri mjeseca 2022. god., potrošačke cijene u Federaciji BiH su u prosjeku porasle za 9,1% u odnosu na isto razdoblje 2021. godine. Rast je zabilježen u gotovo svim odjeljcima, izuzev odjeće i obuće, te oblast komunikacija, dok najveći rast

bilježe cijene hrane i bezalkoholnih pića, režije kao i cijene prijevoza. Na rast cijena najviše je utjecala ukrajinska kriza koja je uzrokovala rast cijena energenata na svjetskom tržištu, te prekide u lancu snadbijevanja.

Rizici po projekcije

Obzirom da vanjsko okruženje predstavlja najvažniju strukturnu odrednicu svih ekonomskih kretanja u BiH, odnosno Federaciji BiH, ono isto tako predstavlja i glavni izvoz rizika za domaću ekonomiju. Najnovija dešavanja na geopolitičkoj sceni će imati odlučujuću ulogu za projekcije ekonomskog rasta u narednom periodu. Daljna eskalacija ukrajinsko-ruskog sukoba će sasvim sigurno imati negativan učinak na ključne odrednice ekonomskog rasta (potrošnju, investicije, vanjskotrgovinsku razmjenu).

Eventualni pad potražnje za našim proizvodima bi mogao dovesti do pada industrijske proizvodnje, što bi u konačnici rezultiralo padom zaposlenosti, primanja stanovništva, a time i potrošnje istog. Na projekcije kretanja ukupnog nivoa cijena će prije svega uticati dešavanja između Ukrajine i Rusije koja se, u narednom periodu, mogu negativno odraziti na trajniji rast cijene energenata i hrane (prije svega pšenice i ulja) na svjetskom tržištu. Od domaćih faktora koji bi mogli imati uticaja na inflaciju su povećanje akciza na duhan i duhanske proizvode, rast cijena tečnih goriva, te nepredviđeni rast cijena troškova režija. Veliki uticaj na cijene mogu imati eventualno ukidanje akciza na gorivo, te promjena naplate PDV-a.

Pored gore navedenih eksternih, potencijalni rizik za realizaciju makroekonomskih projekcija, predstavljaju i unutrašnji izazovi. Jedan od najvažnijih je politička situacija u našoj zemlji, predstojeći opći izbori, kao i složen sistem donošenja odluka te sporost u provedbi strukturnih reformi što se može negativno odraziti na ukupan ekonomski rast. Srednjoročno, tu je i rizik migracije stanovništva, posebno mlade, obrazovane i kvalificirane radne snage što bi moglo rezultirati smanjenjem produktivnosti rada i sporijim rastom BDP-a.

Fiskalna politika

Efikasno upravljanje javnim rashodima predstavlja jedan od temelja za održiv ekonomski razvoj i ima za cilj osiguranje efikasne upotrebe javnih sredstava radi zadovoljavanja javnih potreba, osiguranje fiskalne discipline i implementacije strateških prioriteta. Vlada F BiH je usvojila Strategiju reforme upravljanja javnim finansijama za period 2021.-2025. godinu. Cilj strategije je da pruži sveobuhvatan i integrisani okvir za planiranje, koordinaciju, provođenje i praćenje napretka u provedbi aktivnosti upravljanja javnim finansijama kako bi se unaprijedila makroekonomska stabilnost, te osigurala efikasna i svrshishodna raspodjela i korištenje javnih resursa. Također, cilj iste je i unaprijeđenje usluga javne uprave u Federaciji BiH. Predmetna strategija predstavlja efikasno sredstvo za efikasnu i efektivnu raspodjelu javnih resursa uz povećanje transparentnosti i ukupne funkcionalnosti upravljanja javnim finansijama u Federaciji BiH. Istom je obuhvaćeno šest ključnih oblasti upravljanja javnim finansijama, odnosno ista je podjeljena u šest stubova i to:

- I. fiskalni okvir;
- II. javni prihodi;
- III. planiranje i budžetiranje;
- IV. izvršenje budžeta;

- V. sistem internih finansijskih kontrola u javnom sektoru i
- VI. eksterna revizija

Za svaki od navedenih stubova definisani su odgovarajući ciljevi i rezultati koji se trebaju ostvariti kroz više mjera sa pripadajućim aktivnostima, indikatorima i rokovima implementacije, te nosiocima istih. Kontrola raspodjele i trošenja ograničenih javnih sredstava će biti pojačana implementacijom programskog budžetiranja na nivou Federacije BiH i u svim kantonima. Realizacijom navedenih mjera i aktivnosti, uz nastavak provođenja mjera smanjenja ukupnih rashoda i izdataka uz istovremeno povećanje javnih prihoda, stvorit će se fiskalni prostor za javne investicije i kapitalne projekte što će u konačnici doprinijeti stabilnosti javnih finansija i trajnom ekonomskom rastu BiH, odnosno Federacije BiH. Kako bi se ostvarili postavljeni ciljevi i postigli željeni rezultati, Vlada će i u narednom fiskalnom periodu nastaviti sa sprovođenjem strukturnih reformi uz maksimalan angažman svih nivoa vlasti.

Porezna politika i javni prihodi

Nakon značajnog rasta GDP od 7,5% u zadnjem kvartalu 2021.godine, ekonomija Federacije Bosne i Hercegovine stavljena je pred nove izazove provedbe mjera fiskalne politike. U prethodnom periodu fokus fiskalne politike bio je usmjeren na širi dijapazon mjera ekonomskog oporavka, nakon negativnog utjecaja pandemije COVID-19 na privredne aktivnosti, a usmjeravajući se na:

- (1) zaštitu radnih mjesta,
- (2) smanjenje ili ukidanje naknada i taksi koje opterećuju privredne aktivnosti,
- (3) podršku likvidnosti poslovnim subjektima,
- (4) podršku obrtnom kapitalu
- (5) uklanjanje nepotrebnih prepreka za investiranje i poslovanje.

Mjere zaštite radnih mjesta mogu uključivati smanjivanja poreznog opterećenja prihoda građana, povećanje plata u skladu sa mogućnostima, subvencioniranje zapošljavanja, te aktivnosti koje će pružati podršku samozapošljavanju i održavanju postojećeg nivoa zaposlenosti, s ciljem smanjenja troškova radne snage poslovnih subjekata. Tržište rada se poboljšalo i vratilo na nivo prije pandemije, ali je stopa nezaposlenosti i dalje povišena. U proteklom periodu, stopa nezaposlenosti pala je sa 19,1% u prvom tromjesečju 2021. godine na 16,4% u trećem tromjesečju 2021. godine, podstaknuta porastom potražnje za radnom snagom.

Mjere za povećanja produktivnosti poslovnih subjekata mogu uključivati podršku inovativnim programima subvencionisanja kupovine mehanizacije i opreme, programe povoljnih kreditnih linija ili pružanje garancija za kredite, subvencionisanje kamata na uzete kredite i sl. za ulaganja u domaću privrednu aktivnost, koja će biti usmjerena na proizvodnju zamjenskih dobara ili alternativa. Mjere smanjenja ili ukidanja naknada i taksi trebaju uključivati potpuno ukidanje taksi na istaknute firme, komunalnih naknada i taksi, administrativnih taksi i drugih nenamjenskih javnih prihoda u svrhu smanjenja ukupnih troškova poslovnog okruženja.

Mjere podrške povećanja kupovne moći domaćinstava mogu uključivati podršku socijalno ugroženim kategorijama stanovništva kao i podršku učenicima i studentima. Iako su neto nominalne plate porasle su za oko 4,3% u 2021. godini, nagli rast

potrošačkih cijena u zadnjem kvartalu 2021. godini „pojeo je“ realne prihode domaćinstava.

Kako bi se u najvećoj mjeri povećao nivo fiskalne stabilnosti i odgovornosti, u narednom periodu nastavljaju se planirane mjere za unaprijeđenje koordinacije i odgovornosti između svih nivoa vlasti u pripremi projekcija javnih prihoda. Nastavljaju se započete aktivnosti za uspostavu što kvalitetnijeg sistema izvještavanja kao i iznalaženje rješenja za poboljšanje vertikalne i horizontalne raspodjele javnih prihoda korisnicima u Federaciji BiH. Nadalje, raspodjela javnih prihoda u velikoj mjeri će u ovom srednjoročnom periodu, uticati na racionalizaciju i optimizaciju naplate javnih prihoda, čime bi se znatno smanjili troškovi poslodavaca, te pozitivno djelovalo na postojeću privrednu aktivnost i ulaganja.

S ciljem podrške ekonomskom oporavku, dodatno je naglašena potreba provedbe mjera administrativnog unaprijeđenja pružanja javnih usluga, jednako pružanje usluga svim poreskim obaveznici, jednaka prava i obaveze poreskih obaveznika, brže adaptiranje promjenama, te fluidan protok informacija kroz IT sistem i sve oblike razmjene informacija, kao i poreske discipline, što stavlja primarni fokus na transformaciju Poreske uprave FBiH.

U periodu 2023.-2025. godina pristupiti će se izradi sveobuhvatne strategije reforme Poreske uprave Federacije BiH, koju će pratiti izrada akcionih planova na godišnjem nivou s fokusom na osnovne funkcije: registraciju, prijave poreskih obaveza, inspekcijski nadzor i naplatu javnih prihoda. Transformacija Poreske uprave Federacije treba da bude vođena prijedlozima izmjena, koje su proizašle kao rezultat reorganizacije, kao i prijedlozima izmjena koje su predložene na temelju međunarodnih standarda i sigurnih mehanizama za razmjenu informacija, u skladu sa najboljim praksama i iskustavima poreskih stručnjaka.. U konačnici, realizacija svih prezentiranih mjera zavisiće prije svega od političke stabilnosti i institucionalne spremnosti nosilaca aktivnosti.

Nedavno povećanje inflacije u svijetu mnoge je iznenadilo. Početkom 2022. i glavna inflacija (cijene svih dobara i usluga) i bazna inflacija (bez hrane i energije) bile su znatno iznad desetogodišnjeg prosjeka u većini naprednih ekonomija. Od sredine 2021. ukupna inflacija u Bosni i Hercegovini raste, da bi u prosincu 2021. godine dostigla nivo od 6,3%, od čega je inflacija cijena hrane 10,8%. Paralelno, cijene transporta ubrzale su rast na preko 14% pred kraj 2021. jer su cijene dizela i super benzina porasle za nešto više od 30% u zadnjem kvartalu 2021. godine, sa efektima prelivanja na druge proizvode, koji nastavljaju jačati inflatorne pritiske početkom 2022. godine.

Četiri su ključna pokretača porasta inflacije. Prvi, šokovi u snabdijevanju energijom i hranom zbog ruske invazije na Ukrajinu doveli su do rasta cijena energije i hrane, što će neizbježno značiti veću globalnu inflaciju. Obzirom da su i Rusija i Ukrajina izvoznici glavnih roba, poremećaji uslijed rata i sankcija doveli su do skoka globalnih cijena, posebno nafte i prirodnog plina.

Cijene hrane su također skočile. Cijene pšenice su rekordno visoke, obzirom da Ukrajina i Rusija čine 30 posto svjetskog izvoza pšenice. Ovi efekti će dovesti do toga da inflacija traje duže od dosadašnjih očekivanja, a posebno za zemlje kakva je Bosna i Hercegovina, sa niskim prihodima i tržištem u razvoju, na kojem hrana i energija imaju veći udio u potrošnji.

Porast potrošnje roba značajno je porastao, te shodno tome veći dio rasta inflacije u kratkoročnom periodu odrazio se je na inflaciju trajnih dobara, dok je inflacija usluga

tek umjereno porasla. Šokovi na strani ponude radne snage nastali pod uticajem pandemije i velike migracije radne snage u druge države, doveli su do toga da učešće u ponudi rada ostaje ispod nivoa prije pandemije.

Uska grla u lancu snabdijevanja nastala u ranoj fazi pandemije, blokade i ograničenja mobilnosti doveli su do ozbiljnih poremećaja u različitim lancima snabdijevanja, uzrokujući kratkoročne nestašice u opskrbi. Mnogi od ovih poremećaja su se ublažili, iako je nedavni ponovni porast broja zaraženih u pojedinim dijelovima svijeta obnovio pritisak na neke lance snabdijevanja, globalno.

U kasnijoj fazi pandemije, međutim, pojavila su se različita uska grla u lancu snabdijevanja kao rezultat snažne ukupne potražnje uslijed ekonomskog oporavka, naglog povećanja relativne potražnje za trajnim dobrima, kao i gomilanja zaliha i panične kupovine. Najveći pritisak uticaja uskog grla je na strani sirovine, poluproizvoda i teretnog transporta. Uzimajući u obzir snažne inflatorne pritiske, fiskalna politika svih nivoa vlasti mora biti spremna dati brz, pravovremen i dosljedan odgovor u uslovima stalne promjenjivosti okolnosti, uz istovremeni nastavak izrade koordiniranih srednjoročnih strategija za podršku održivosti, oporavku i budućem jačanju ekonomije.

Javni prihodi za period 2023-2025. godina

Strukturu javnih prihoda Budžeta čine:

- prihodi po osnovu indirektnih poreza,
- prihodi po osnovu direktnih poreza
- neporeznih prihoda u vidu :
 - prihoda od poduzetničke aktivnosti i imovine
 - naknade i takse
 - novčane kazne
 - posebne naknade koje se ostvaruju, prikupljaju i raspoređuju prema važećim zakonskim propisima Federacije Bosne i Hercegovine
- tekući i kapitalni transferi i donacije

Nakon pada u 2020. godini, uslijed globalnog usporavanja ekonomske aktivnosti, naplata javnih prihoda u 2021. godini zabilježila je ponovnu uspostavu pozitivnog trenda kretanja. Tako je, ukupan nivo naplate u Federaciji BiH u 2021. godini iznosio nešto više od 9.948 mil. KM i bio je veći za 13% ili za 1.145,1 mil. KM u odnosu na ostvarenje iz 2020. godine. U poređenju sa „predpandemijskom“ 2019. godinom, koja je bilježila rekordnu naplatu, ukupno ostvarenje prihoda u 2021. godini bilo je veće za 5,76% ili za 541,9 mil. KM.

Unatoč stabilizaciji epidemioloških prilika vezanih za pandemiju virusa COVID-19, početkom 2022. godine ekonomija je stavljena pred nove izazove, uslijed složenih međunarodnih političkih prilika vezanih za ratna dešavanja u Ukrajini, koja su se značajno reflektovala na globalne ekonomske tokove, prvenstveno kroz nagle i visoke inflatorne skokove. Prateći najnovije zvanične makroekonomske prognoze iz aprila 2022. godine, preuzete od strane Direkcije za ekonomsko planiranje Bosne i Hercegovine, kao i pozitivne tekuće trendove naplate u prvom kvartalu 2022. godine, izvršeno je revidiranje projekcija prihoda za tekuću godinu i pripremljene su srednjoročne projekcije za period 2023.-2025. godina. Projekcije se temelje na postojećim poreznim politikama, a obuhvataju prihode budžeta svih nivoa vlasti u

Federaciji BiH, prihode vanbudžetskih fondova, te javne prihode ostalih korisnika, koji ih naplaćuju. Tako u 2022. godini, ukupno očekivano ukupno ostvarenje javnih prihoda u Federaciji BiH iznosi 10.683,9 mil. KM i u poređenju sa ostvarenjem iz prethodne godine pretpostavlja rast od 7,4% ili za 735,8 mil. KM. Uzimajući u obzir krajnju nepredvidivost u budućim dešavanjima, kako na području globalne, tako i domaće ekonomije, srednjoročne projekcije prihoda za period 2023.-2025. godina prilično su oprezne i konzervativne, a predviđaju prosječni godišnji rast od 3,6%.

Indirektni porezi

U 2022. godini očekivan je nastavak rasta naplate prihoda od indirektnih poreza iz raspodjele sa Jedinstvenog računa Uprave za indirektno oporezivanje, koji bi trebali biti ostvareni u iznosu od 3.927,3 mil. KM i u odnosu na 2021. godinu veći za 9,93% ili za 354,7 mil. KM. Nakon odbitka sredstava namjenjenih otplati vanjskog duga, ukupan raspoloživi dio prihoda od indirektnih poreza za dalju raspodjelu korisnicima u Federaciji BiH, odnosno njihovu budžetsku potrošnju, trebao bi iznositi nešto više od 3.395 mil. KM i biti veći za približno 10,83% o odnosu na 2021. godinu.

U narednom srednjoročnom periodu, prateći ukupan plan naplate prihoda na Jedinstvenom računu, pretpostavljen od strane Odjeljenja za makroekonomsku analizu Upravnog odbora Uprave za indirektno oporezivanje (OMA), kao i projekciju kretanja koeficijenta učešća Federacije BiH u međuentiteskoj raspodjeli, baziranog na prognozama ostvarenja krajnje potrošnje, predviđa se da će u 2023. godini ukupno doznačena sredstva od indirektnih poreza za Federaciju BiH biti veća za 3,39%, dok se u 2024. i 2025. očekuje njihov rast od 3,27% i 3,40%.

U 2023. godini doći će do značajnijeg porasta dospeljeća obaveza na ime otplate vanjskog duga, uslijed čega će i pored pretpostavljenog rasta naplate prihoda na Jedinstvenom računu, raspoloživi prihodi od indirektnih poreza za korisnike u Federaciji BiH u ovoj godini pretrpjeti smanjenje od 2,85% u poređenju sa 2022. godinom.

U 2024. godini, prateći rast naplate na ukupnom nivou i raspoloživi dio prihoda od indirektnih poreza, nakon odbitka sredstava za otplatu vanjskog duga, trebao bi biti veći za 3,33% u poređenju sa uporednom bazom iz 2023. godine, dok se uslijed smanjenja dospeljih obaveza po osnovu vanjskog duga, u 2025. godini očekuje rast raspoloživih prihoda od indirektnih poreza za 8,32%

Namjenska cestarina

Prateći ukupan plan naplate, također dostavljen od strane OMA-e, očekivani nivo naplate prihoda od namjenske cestarine u 2022. godini iznosi nešto više od 222 mil. KM i veći je za 2,78% ili za 6 mil. KM. U periodu 2023.-2025. godina očekuje se stabilan rast prema prosječnoj godišnjoj stopi od 3,18%.

Porez na dobit

Nakon značajnog oporavka zabilježenog u prethodnoj godini, prateći pozitivne tekuće trendove, kao i ostale parametre sa kojima je u vezi, očekivana naplata prihoda od poreza na dobit u Federaciji BiH u 2022. godini iznosi nešto više od 482 mil. KM i pretpostavlja rast od približno 23%.

Uzimajući u obzir visok nivo inflacije, koja će dovesti do značajnog porasta troškova poslovanja, očekivanja su da će u 2023. godini doći do smanjenja naplate prihoda od

poreza na dobit za 3,53%. U narednim godinama, 2024. i 2025. prateći pozitivne makroekonomske prognoze, očekivana je ponovna uspostava pozitivnog trenda kretanja, sa stopama rasta od 3,05% i 3,39% respektivno.

Porez na dohodak

Stabilan rast prihoda od poreza dohodak, prateći pozitivna očekivanja vezana za tržište rada, nastavlja se i u 2022. godini, sa očekivanom naplatom u iznosu od 514,9 mil. KM i rastom za 9,79% ili za 45,9 mil. KM. Prateći makroekonomske prognoze sa kojima je u korelaciji, očekivane stope rasta za 2023., 2024. i 2025. godinu iznose 5,75%, 6,43% i 6,59% respektivno.

Projekcije općinskih prihoda

U ovom poglavlju su date projekcije općinskih prihoda koji se planiraju za finansiranje javne potrošnje u toku srednjoročnog perioda, koje su napravljene na osnovu procijenjenih makroekonomskih pokazatelja i postojećih poreskih politika.

Vrsta prihoda	Naziv prihoda	Ostvareno	Plan	Projekcija		
		2021	2022	2023	2024	2025
	I. Porezni prihodi	2.620.858	3.106.931	2.883.870	2.993.600	3.205.180
717	Prihodi od indirektnih poreza	1.949.685	2.430.851	2.213.400	2.292.120	2.471.600
711	Porez na dobit	139	30	0	0	0
714	Porezi na imovinu	275.620	275.620	250.000	260.000	270.000
716	Porez na dohodak	425.016	400.430	420.470	441.480	463.580
719	Ostali porezi	84	0	0	0	0
	II. Neporezni prihodi	1.696.960	2.415.097	2.020.300	2.028.300	2.036.300
721	prihodi od poduzetničkih akt. i imovine	59.440	109.700	84.000	85.000	86.000
722	Naknade i takse, vlastiti prihodi	1.637.370	2.304.897	1.935.800	1.942.800	1.949.800
723	Novčane kazne	150	500	500	500	500
	III. Tekući transferi	1.111.933	2.124.834	1.390.000	1.680.000	1.520.000
732	Tekući transferi	561.914	651.750	570	665.000	610.000
733	Donacije	74.052	186.152	130.000	135.000	140.000
742	Kapitalni transferi	475.967	1.286.932	690.000	880.000	770.000
	UKUPNO PRIHODI (I+II+III)	5.429.751	7.646.862	6.294.170	6.701.900	6.761.480
81	KAPITALNI PRIMICI	52.274	130.000	50.000	50.000	50.000
811	od prodaje stalnih sredstva	52.274	130.000	50.000	50.000	50.000
	UKUPNO PRIHODI I PRIMICI	5.482.025	7.776.862	6.344.170	6.751.900	6.811.480
	Prihodi od indirektnih poreza –dc	185.232	486.700	284.000	296.000	308.000
	Prenijeti saldo na žiro računu (dio sredstava sa podračuna-sredstva posebne namjene)		81.138			
	Sveukupno	5.482.025	7.858.000	6.344.170	6.751.900	6.811.480

U projekciju za 2023-2025 godinu su planirani prihodi bez prenosa neutrošenih namjenskih sredstava iz prethodnih godina.

Prihodi od indirektnih poreza iz raspodjele sa jedinstvenog računa

VRSTA PRIHODA	PROJEKCIJA			
	2022	2023	2024	2025
1. Prihodi od indirektnih poreza sa JR	204.880.034	214.883.294	225.289.435	244.032.341
1.1. Kantonalni budžet	169.873.679	180.875.724	190.148.922	205.968.320
1.2. Općinski/gradski budžeti	35.006.355	34.007.570	35.140.513	38.064.021
1.2.1. Bihać	6.366.091	6.184.457	6.390.489	6.922.144
1.2.2. Bosanska Krupa	3.370.284	3.274.124	3.383.200	3.664.664
1.2.3. Bosanski Petrovac	1.143.438	1.110.814	1.147.820	1.243.313
1.2.4. Bužim	2.549.867	2.477.115	2.559.639	2.772.587
1.2.5. Cazin	9.307.586	9.042.026	9.343.256	10.120.566
1.2.6. Ključ	1.969.572	1.913.377	1.977.120	2.141.606
1.2.7. Sanski Most	4.896.773	4.757.061	4.915.540	5.324.487
1.2.8. Velika Kladuša	5.402.745	5.248.596	5.423.450	5.874.653

Raspodjela prihoda za kantone i općine/gradove pojedinačno za 2022 godinu urađena je u skladu sa metodologijom propisanom Zakonom o pripadnosti javnih prihoda u Federaciji BiH („Službene novine Federacije BiH“, broj: 22/06, 43/08, 22/09, 35/14 i 94/15), dok je raspodjela za period 2023-2025 godina urađena u skladu sa Zakonom o izmjeni Zakona o pripadnosti javnih prihoda u Federaciji BiH, koji je objavljen u „Službenim novinama Federacije BiH“, broj: 17/22).

Kada je riječ o prihodima od indirektnih poreza, iste su bazirane na srednjoročnom Planu naplate ukupnih prihoda na Jedinstvenom računu, preuzetom od strane Odjeljenja za makroekonomsku analizu Upravnog odbora Uprave za indirektno oporezivanje u aprilu 2022 godine.

Temeljem srednjoročnih prognoza kretanja krajnje potrošnje izvršena je procjena učešća Federacije BiH u međuentiteskoj raspodjeli, dok je projekcija raspoloživog dijela ovih prihoda za raspodjelu korisnicima u Federaciji BiH po godinama zasnovana i na planu otplate vanjskog duga u periodu 2022-2025 godina.

U projekciju prihoda od indirektnih poreza za 2022 godinu uključeno je i drugo privremeno poravnanje između entiteta za 2021 godinu, koje će biti realizirano u korist Federacije BiH.

Prema preliminarnom izvještaju UIO o gotovinskom toku na JR u maju 2022. neto naplata indirektnih poreza je bila veća za 158,6 mil KM u odnosu na isti mjesec 2021., što predstavlja rast od 31,7%. U periodu januar-maj 2022 suficit neto naplate indirektnih poreza je iznosio 515,4 mil KM, što predstavlja rast od 20,6%.

Značajan faktor visokog rasta naplate je osnovica za poređenje iz 2021 godine. Zbog restriktivnih anti-covid mjera u prvih pet mjeseci 2021.godine naplata indirektnih poreza je bila značajno niža nego u ostalom dijelu godine, tako da se zbog rasta statističke osnovice mogu u narednim mjesecima očekivati niže mjesečne stope rasta naplate indirektnih poreza.

Projekcije za 2022. godinu

U DEP-ovim projekcijama makroekonomskih pokazatelja (mart 2022. godine) se navodi da su, usljed inflatornih pritisaka zbog prekida u globalnim lancima snabdijevanja zbog krize uzrokovane virusom korona i najnovijih dešavanja u odnosima između Rusije i Ukrajine, kao i zbog visoke osnovice u prethodnoj godini (stopa rasta 5,4%), izvršili reviziju projekcije realnog rasta BDP-a u 2022. godini na 2,1%.

Projekcije za period 2023-2025 U DEP-u navode da bi, pod pretpostavkom normalizacije eksternih faktora i internih dinamika u BiH, očekivana stopa realnog rasta BDP-a trebala iznositi 3,1% u 2023. godini, 3,0% u 2024. godini i 3,4% u 2025. godini. DEP-ova pretpostavka je da bi ključni oslonac ekonomskog rasta tokom ovog perioda trebala predstavljati domaća tražnja kroz povećanje privatne potrošnje i investicija.

Naplata u periodu januar – mart 2022.godine

Negativni efekti pandemije COVID-19 virusa na naplatu prihoda od indirektnih poreza anulirani su tokom drugog polugodišta 2021. godine. Liberalnije mjere za ulazak u BiH tokom ljeta 2021. rezultirale su snažnim rastom naplate indirektnih poreza od nerezidenata (dijaspore, turista, prekogranični i malogranični promet) u trećem i četvrtom kvartalu 2021. godine od 23,4% i 19,4%, što je u konačnici donijelo rast naplate indirektnih poreza na nivou godine od 16,7% u odnosu na pandemijsku 2020. godinu, odnosno 5,8% u odnosu na do tada rekordnu 2019. godinu.

Ni pojava četvrtog vala pandemije u jesen u EU, niti primjena restriktivnih mjera u članicama i okruženju, nisu značajnije pogodile potrošnju nerezidenata u BiH, pogotovo kada se radi o nerezidentima iz Hrvatske u pograničnim krajevima BiH. Politika liberalnijih mjera protiv pandemije u BiH nasuprot restriktivnih mjera u poznatim evropskim skijaškim centrima doprinijela je afirmaciji BiH koja je postala atraktivna turistička destinacija za zimski turizam.

Osim rasta domaće potrošnje i potrošnje nerezidenata drugi faktor rasta prihoda od indirektnih poreza u prvom kvartalu 2022. jeste rast cijena derivata nafte na svjetskom tržištu, pa potom i cijena ostalih berzanskih dobara i dobara široke potrošnje, prvo zbog pandemije i političkih kriza, a potom i zbog rata u Ukrajini. Eksplozija uvoza je donijela u prvom kvartalu 2022. visoke stope rasta prihoda od PDV-a, a time i indirektnih poreza, u čijoj strukturi dominiraju prihodi od PDV-a.

U prvom kvartalu 2022. ostvarena je vrlo visoka stopa rasta prihoda od indirektnih poreza od 18,9% u odnosu na prvi kvartal 2021. godine. Treba imati u vidu da su strože mjere protiv pandemije COVID-19 virusa u BiH bile na snazi u prvih pet mjeseci 2021. godine, te je naplata zbog negativnog efekta mjera na ekonomiju i potrošnju bila značajno niža nego u ostalom dijelu godine. Iz tog razloga osnovica za poređenje sa naplatom prihoda u 2022. je znatno niža, što ima za posljedicu da je matematičkim izračunom stopa rasta indirektnih poreza u prvom kvartalu 2022. znatno viša.

U martu su nastavljeni pozitivni trendovi u naplati bruto PDV-a, koji u kontinuitetu traju od februara 2021. Može se primijetiti da su mjesečne stope rasta i dalje jako visoke, no i pored silaznog trenda, daleko su iznad projekcija rasta potrošnje. U martu 2022. godine naplata bruto PDV-a je rasla za 23,4% u odnosu na naplatu u martu 2021. godine.

Analiza strukture bruto PDV-a ukazuje na zaključak da je rast bruto naplate uglavnom rezultat rasta PDV-a na uvoz. Pozitivni trendovi u naplati PDV-a na uvoz traju u kontinuitetu od februara 2021. godine. U martu 2022. ostvarena je stopa rasta od 34,7%.

Za razliku od trendova u naplati PDV-a na uvoz, naplata domaćeg PDV-a bilježi skromnije stope rasta u posljednjih šest mjeseci, pogotovo u februaru i martu 2022. kada su ostvarene stope rasta od 3,1% i 1,6%, respektivno. U prvom kvartalu 2022. godine naplata PDV-a na uvoz je zabilježila rast od 36,4%, a domaćeg PDV-a od 5,1%.

Pregled kvartalnih trendova naplate komponenti bruto PDV-a pokazuje rastući trend kod PDV-a na uvoz, što je i očekivano, s obzirom na rast uvoza, koji je dodatno podstaknut rastom cijena na svjetskom tržištu.

Nasuprot tome, kod naplate domaćeg PDV-a evidentan je silazni trend kvartalnih stopa rasta, što može biti posljedica pada potrošnje građana zbog smanjenja kupovne moći u uslovima rasta inflacije koju ne prati rast zarada, ali i zbog povećanih isplata povrata PDV-a uvozniciima.

Naime, moguće je da se, strahujući od nastavka rasta cijena na svjetskom tržištu i nestašice dobara, uvoze veće količine dobara koju ne može apsorbirati tržište u BiH u kratkom roku. Budući da je u martu evidentirano 45 mil KM neusklađenih prihoda, imajući u vidu da se veći dio neusklađenih prihoda redovito odnosi na uplate PDV-a, pri konačnom usklađivanju prihoda može se očekivati i viša stopa rasta domaćeg PDV-a u martu 2022, a time i povećanje stope rasta u prvom kvartalu 2022.

Isplate povrata PDV-a u martu 2022. su bile čak za 43,4% veće nego u istom mjesecu 2021. godine. U prvom kvartalu 2022. zabilježen rast povrata od 38,1%.

U prvom kvartalu 2022. obveznicima je vraćeno 158,3 mil KM povrata PDV-a više nego u istom periodu 2021., dok su isplate povrata međunarodnim projektima bile manje za 23,7 mil KM.

Potrebno je naglasiti da se po prvi put u analitici povrata PDV-a javljaju povrati koji su izvršeni stranim poreznim obveznicima. Zbog snažnog rasta isplata povrata udio kumulativa povrata PDV-a u kumulativu bruto PDV u prvom kvartalu 2022. iznosi 29,6%, što je za 3,3 p.p. iznad udjela u istom periodu 2021. Visok udio povrata u bruto naplati PDV-a u prvom kvartalu posljedica je snažnog rasta izvoza i uvoza u posljednja dva mjeseca 2021. i u prva dva mjeseca 2022.

Visok rast isplata povrata je u samo manjoj mjeri umanjio neto efekte naplate PDV-a, budući da je istovremeno ostvarena i visoka bruto naplata. U martu je ostvaren rast neto PDV-a od 16,3%. Na nivou prvog kvartala 2022. zabilježen je rast od 17,3%, što je identično stopi rasta u četvrtom kvartalu 2021.

S obzirom da je u martu evidentirano 45 mil KM neusklađenih prihoda, mogu se očekivati i znatno više mjesečne i kumulativne stope rasta neto PDV-a u prvom kvartalu 2022. jer se veći dio neusklađenih prihoda redovito odnosi na uplate PDV-a.

Projekcije prihoda od indirektnih poreza 2022-2025 (osnovni scenario)

Kako bi se osigurala uporedivost projektiranih i naplaćenih prihoda od indirektnih poreza, projekcije prihoda od indirektnih poreza prikazane su na gotovinskoj osnovi u skladu sa izvještajima UIO o naplati po vrstama prihoda.

Vrsta prihoda (neto)	U mil KM					Projektovana stopa rasta			
	Izvršenje	Projekcija							
	2021	2022	2023	2024	2025	2022	2023	2024	2025
PDV	4.429,9	4.915,3	5.069,4	5.214,8	5.365,6	11,0%	3,1%	2,9%	2,9%
Akcize	1.475,9	1.565,7	1.605,9	1.641,9	1.681,4	6,1%	2,6%	2,2%	2,4%
Carine	324,4	363,5	389,3	412,7	441,2	12,0%	7,1%	6,0%	3,9%
Putarina	655,0	669,0	689,8	710,5	734,6	2,1%	3,1%	3,0%	3,4%
Ostalo	34,1	36,9	36,9	36,9	36,9	8,3%	0,0%	0,0%	0,0%
Ukupno	6.919,3	7.550,4	7.791,2	8.016,7	8.259,7	9,1%	3,2%	2,9%	3,0%
Namjenska putarina	-409,1	-418,1	-431,1	-444,0	-459,2	2,2%	3,1%	3,0%	3,4%
Sredstva za raspodjelu	6.510,3	7.132,3	7.360,1	7.572,7	7.800,5	9,6%	3,2%	2,9%	3,0%

Projekcije prihoda od indirektnih poreza u % BDP-a (2022-2025)

Vrsta prihoda (neto)	U % BDP-a				
	Izvršenje	Projekcija			
	2021	2022	2023	2024	2025
PDV	11,8%	12,4%	12,3%	12,0%	11,8%
Akcize	3,9%	4,0%	3,9%	3,8%	3,7%
Carine	0,9%	0,9%	0,9%	1,0%	1,0%
Putarina	1,7%	1,7%	1,7%	1,6%	1,6%
Ostalo	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%
Ukupno	18,4%	19,1%	18,8%	18,5%	18,2%
Namjenska putarina	-1,1%	-1,1%	-1,0%	-1,0%	-1,0%
Sredstva za raspodjelu	17,3%	18,0%	17,8%	17,5%	17,1%

Rizici po ostvarenje projekcija

Imajući u vidu ogromne nepoznanice u trenutku izrade projekcija o jačini i trajanju šoka uzrokovanog pandemijom virusa korona, te korištene pretpostavke (DEP, makroekonomske projekcije), ističemo da postoje značajni rizici za ostvarenje projekcija prihoda od indirektnih poreza, pri čemu preovladavaju rizici lošijeg ishoda. S obzirom na osnovne postavke projekcija indirektnih poreza i ukupne ekonomske uslove u BiH i u svijetu, ostvarenje projektiranog nivoa prihoda od indirektnih poreza u periodu 2022-2025 je podložno sljedećim rizicima:

(1) svim rizicima za ostvarenje projektiranih makroekonomskih pokazatelja (DEP) i
(2) rizicima koji se odnose na samu naplatu prihoda od indirektnih poreza i borbu protiv sive ekonomije.

Projekcije prihoda od indirektnih poreza su usko vezane za projekcije makroekonomskih pokazatelja DEP-a. Svi rizici koje DEP pominje u svojim projekcijama po automatizmu predstavljaju i rizike za projekcije prihoda od indirektnih poreza, pošto svako odstupanje realizacije DEP-ovih parametara od njihovih projektiranih vrijednosti neizbježno dovodi i do odstupanja realiziranih od projektiranih prihoda od indirektnih poreza.

U DEP-ovim projekcijama iz marta 2022. godine navode da se rizici za njihove projekcije mogu klasificirati u dvije grupe, i to na vanjske i unutrašnje, pri čemu su vanjski rizici dosta izvjesniji i uticajniji na kretanje ekonomskog rasta u BiH.

Nakon stabilizacije epidemioloških prilika koje su vezane za Covid 19, početkom 2022. godine došlo je do eskalacije sukoba Ukrajine i Rusije što će nesumnjivo imati negativne ekonomske posljedice po globalnu ekonomiju i samim tim i Bosnu i Hercegovinu.

Daljnja eskalacija ukrajinske krize, kao i jačanje inflatornih pritisaka zasigurno bi imali negativan utjecaj na potrošnju, investicije, vanjskotrgovinsku razmjenu, a samim tim i na projekcije ekonomskog rasta u osnovnom scenariju.

U rizike koji mogu ugroziti izvršenje projekcija naplate prihoda od indirektnih poreza u sferi politike i administriranja indirektnim porezima možemo ubrojati sljedeće:

- slabljenje borbe protiv crnog tržišta duhanskih prerađevina nakon okončanja harmonizacije poreznog opterećenja cigareta u BiH sa standardima EU;
- slabljenje borbe protiv PDV prevara, pogotovo u sferi povrata, koji, u situaciji pada zaposlenosti i nelikvidnosti obveznika postaju atraktivni za prevare;
- predlagane izmjene politike indirektnog oporezivanja kao što su: diferencirane stope PDVa, privremeno ukidanje akciza na derivate, promjena režima naplate akciza na uvozne duhanske prerađevine. Navedene izmjene legislative mogle bi dovesti do značajnog pada prihoda od indirektnih poreza.

Neporezni prihodi, donacije, tekući i kapitalni transferi

Neporezni prihodi općine uključuju takse i naknade, vlastite prihode i novčane kazne. Najveće učešće imaju općinske komunalne takse, kao i općinske komunalne naknade.

Ostvareni neporezni prihodi u 2021. godini iznose 1.696.960,00 KM; planirani neporezni prihodi u 2022. godini iznose 2.415.097,00 KM; projekcije u 2023. godini 2.020.300,00 KM; u 2024. godini 2.028.300,00 KM, a u 2025 godini 2.036.300,00 KM.

Projicirani prihodi u 2023, 2024 i 2025 godini su manji u odnosu na 2022 godinu iz razloga što su planirani prihodi koji se odnose samo na tu godinu, bez prenošenja namjenskih prihoda iz prethodnih godina.

Donacije se planiraju za sufinansiranje smještaja štíćenika u ustanove socijalne zaštite i donacije građana za infrastrukturne projekte.

Tekući transferi se planiraju za beneficije socijalne zaštite; obilježavanje značajnih datuma i događaja

Kapitalni transferi se planiraju za realizaciju određenih projekata od sredstava sa viših nivoa vlasti.

Politika rashoda

Za oporavak ekonomije Federacije BiH od krize izazvane pandemijom, potrebno je, između ostalog, poduzeti mjere fiskalne konsolidacije koje bi trebale dovesti do finansijske stabilnosti svih nivoa vlasti i do odgovorajućih ušteda koje bi se usmjerile za sanaciju posljedica uzrokovanih pojavom pandemije, kako bi se podstakao rast ekonomije u cijelosti.

U tu svrhu, potrebno je osigurati ograničenje rasta javne potrošnje kako bi se fiskalni prostori tj. uštede usmjerile u javne investicije, aktivne mjera zapošljavanja, te za opravak i stabilizaciju privrede općenito.

U pogledu unaprijeđenja sistema plata i socijalnih davanja, planira se provoditi efikasnija politika zapošljavanja i politika fonda plata u javnom sektoru, te poboljšati ciljne socijalne pomoći.

S obzirom da su investicije jedan od glavnih pokretača rasta ekonomije, i u narednom srednjoročnom periodu će biti u fokusu kako bi se pozitivno utjecalo na zaposlenost i rast dohotka stanovništva.

Radi povećanja domaćih izvora ulaganja, potrebno je ostvariti uštedu na javnim rashodima putem unaprijeđenja javne uprave odnosno sistema troškova javne uprave, sa ciljem stvaranje fiskalnog prostora za investicije iz domaćih fondova.

Projekcije rashoda i izdataka općine Ključ za period 2023- 2025. godina

OPIS	Ostvareno	Plan	Projekcija		
	2021	2022	2023	2024	2025
UKUPNI RASHODI	4.651.043	5.788.824	5935.990	6.178.550	6.278.130
Ukupni troškovi plata i naknada	2.267.836	2.561.312	2732.110	2.889.660	3.006.570
Plate i naknade zaposlenih	1.804.961	2.010.314	2110.830	2.216.370	2.327.190
Naknade zaposlenih	271.544	335.590	395.100	435.800	430.020
Doprinosi poslodavca	191.331	215.408	226.180	237.490	249.360
Izdaci za materijal i usluge	1.358.778	2.124.480	2218.980	2.230.120	2.260.070
Transferi	853.997	933.000	889.100	951.070	910.120
Transferi drugim nivoima vlasti	3.300	51.000	4.000	55.000	5.000
Transferi pojedincima	302.357	382.500	401.100	402.440	404.010
Grantovi neprofitnim organizacijama	277.050	260.500	255.000	258.630	261.110
Subvencije JP	75.934	20.000	20.000	20.000	20.000
Ostali transferi	195.356	219.000	209.000	215.000	220.000
Kapitalni grantovi	167.233	167.876	94.450	106.520	100.290
Izdaci za kamate	3.199	2.156	1.350	1.180	1.080
Kapitalni izdaci	465.656	2.069.176	408.180	573.350	533.350
Nabavka stalnih sredstava	435.546	2.037.889	390.000	560.000	52.000
Izdaci za otplatu duga	30.110	18.180	18.180	13.350	13.350
Budžetska rezerva	19.300	20.000	25.000	30.000	30.000
UKUPNI RASHODI I IZDACI	5.116.699	7.858.000	6.344.170	6.751.900	6.811.480

Ostvareni rashodi i izdaci u 2021. godini su iznosili 5.116.699 KM; planirani rashodi i izdaci u 2022. godini iznose 7.858.000,00 KM, dok projicirani rashodi i izdaci u 2023. godini iznose 6.344.170,00 KM; u 2023. godini 6.751.900,00 KM, a u 2025. godini 6.811.480,00 KM.

Posmatrajući rashode i izdatke po ekonomskoj klasifikaciji primjetno je veće odstupanje kod nabavke stalnih sredstava, koji su uvjetovani planiranjem grantova od viših nivoa vlasti.

Procentualno učešće rashoda i izdataka u ukupnim rashodima i izdacima

God.	Plaće i naknade	Izdaci za materijal i usluge	Tekući transferi	Izdaci za kamate	Kapitalni transferi	Nabavka stalnih sredstava	Otplata dugova
2021	44,30	26,56	16,69	0,07	3,27	8,52	0,59
2022	32,60	27,01	11,88	0,03	2,14	25,94	0,40
2023	43,04	34,98	14,02	0,03	1,49	6,15	0,29
2024	42,80	33,01	14,09	0,02	1,58	8,30	0,20
2025	44,11	33,18	13,37	0,02	1,48	7,64	0,20

Plaće za organ uprave će se obračunavati na osnovu sklopljenog Sporazuma između Općinskog načelnika i Sindikalne organizacije organa uprave.

Plaće za javne ustanove će se obračunavati na osnovu Odluke o davanju saglasnosti za obračun plaće koju donosi Općinski načelnik.

U periodu 2023-2025 godina izdvajanja za naknade uposlenih se povećavaju zbog planiranja otpremnina uposlenih kojih ima najviše u 2024 godini.

Izdaci za materijal i usluge

Ostvareni izdaci za materijal i usluge u 2021. iznose 1.358.778,00 KM, planirani u 2022. godini 2.124.480,00 KM, projicirani u 2023 godini 2.218.980,00 KM i u 2024. godini 2.230.120,00 KM , a u 2025. godini 2.260.070,00 KM.

Tekući transferi

Ostvareni izdaci za tekuće transfere u 2021 godini su iznosili 853.997,00 KM, planirani u 2022. 933.000,00 da bi projicirana potrošnja u 2023. godini iznosila 889.100,00 KM, u 2024. godini 951.070,00 KM i u 2025. godini 910.120,00 KM .

Kapitalni grantovi i kapitalni izdaci

Kapitalni grantovi i kapitalni izdaci najvećim dijelom zavise od: sredstava koje doznacavaju viši nivoi vlasti, sredstava od ŠPD „Unsko-sanske šume“, visine vodnih naknada, koncesija, prihoda od indirektnih poreza na ime finansiranja auto cesta u F BiH, prihoda od indirektnih poreza koji pripadaju Direkciji za ceste , te od cestovnih naknada.

Stanje i projekcija javnog duga

Vanjski i unutrašnji dug općina regulisan je Zakonom o dugu, zaduživanju i garancijama u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine FBiH“ broj 86/07, 24/09, 44/10 i 30/16) , Zakonom o budžetima u Federaciji BiH BiH (“Službene novine FBiH”, broj: 102/13, 9/14, 13/14, 8/15, 91/15 ,102/15, 104/16, 5/18, 44/18, 11/19, 99/19 i 25/22), Zakonom o trezoru u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, broj : 26/16) i Odlukom o izvršavanju Budžeta općine za tekuću godinu.

Stanje i projekcije javnog duga su od izuzetne važnosti za kreiranje fiskalnih i razvojnih politika. Da bi se održala stabilnost fiskalnog sistema i obezbijedio osnov za razvojne inicijative, zaduživanje treba biti na realnim i održivim osnovama.

Općina Ključ ima obavezu po kreditu od:

- Svjetske banke za sanaciju komunalne infrastrukture sektor «Vodoopskrba, kanalizacija i čvrsti otpad» (kredit se otplaćuje do prvog oktobra 2035.godine)
- Nove banke za izmirenje obaveza (kredit JU Općinski fond za komunalne djelatnosti i infrastrukturu općine i otplaćuje se do 07.03.2023.godine)

Zahtjevi budžetskih korisnika za period 2025-2025 godina

BUDŽETSKI KORISNICI	PLAN	PROJEKCIJA		
	2022	2023	2024	2025
Jedinstveni općinski organ uprave	4.737.135,61	3.987.823,00	3.724.343,00	3.779.353,00
-Služba za finansije i trezor	235.145,02	253.580,00	265.460,00	277.300,00
-Služba za stručne poslove Općinskog načelnika i Općinskog vijeća, opću upravu i društvene djelatnosti	1.330.363,00	1.321.873,00	1.403.253,00	1.390.703,00
-Služba za prostorno uređenje, stambeno komunalne, imovinsko-pravne i geodetske poslove	1.644.248,89	1.146.910,00	758.350,00	780.240,00
-Služba za razvoj, privredu i civilnu zaštitu	1.527.378,70	1.265.460,00	1.297.280,00	1.331.110,00
Općinsko pravobranilaštvo	63.020,00	82.780,00	71.100,00	74.480,00
JU Centar za socijalni rad	907.724,00	1.105.791,00	1.246.227,80	1.281.137,00
JU Centar za kulturu i obrazovanje	224.460,00	368.250,90	266.575,99	294.233,59
JU Općinski fond za komunalne djelatnosti i infrastrukturu općine	1.925.660,39	1.602.772,91	1.651.102,20	1.673.102,20
UKUPNO	7.858.000,00	7.147.417,81	6.959.348,99	7.102.305,79

U skladu sa članom 18. Zakona o budžetima u Federaciji BiH („Službene novine Federacije BiH“, broj: 102/13; 9/14; 13/14; 8/15, 91/15, 102/15, 104/16, 5/18, 44/18, 11/19, 99/19 i 25/22) nakon usvajanja od strane Općinskog načelnika, ovaj dokument bit će objavljen na web stranici općine Ključ i dostavljen Općinskom vijeću kao informacija uz Nacrt budžeta općine Ključ za 2023. godinu.

Broj: 01-11-2-1527/22

Ključ, 27.06.2022.godine

OPĆINSKI NAČELNIK

Nedžad Zukanović, prof.